SITOMEGALOVIRUSNING SURUNKALI SHAKLI FONIDA KECHUVCHI SURUNKALI TONZILLIT BILAN OG'RIGAN BOLALARDA IMMUN STATUS XUSUSIYATLARINI BAHOLASH

Rustamova Rahbarxon
Klinik laborator diagnostika va DKTF klinik laborator diagnostikasi kursi bilan kafedrasi magistri
Ilmiy rahbar: **Qudratova Z.E.** PhD
Klinik laborator diagnostika va DKTF klinik laborator diagnostikasi kursi bilan kafedrasi dotsenti
Samarqand davlat tibbiyot universiteti Samarqand, O'zbekiston

Bolalar orasida surunkali tonzillit keng tarqalgan LOR-patologiyalardan biri bo'lib, kasallikning uzoq davom etishi va tez-tez qaytalanishida virusli infeksiyalar, xususan sitomegalovirus (SMV) muhim etiologik omil hisoblanadi. SMV infeksiyasining surunkali shakli immun tizimning hujayraviy va gumoral bo'g'inlarida chuqur o'zgarishlarga olib kelib, surunkali yallig'lanish jarayonining saqlanib qolishiga sabab bo'ladi. Shu bois, SMV fonida kechuvchi surunkali tonzillit bilan og'rigan bolalarda immun status ko'rsatkichlarini o'rganish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: *sitomegalovirus, surunkali tonzillit, bolalar, immun status, hujayraviy immunitet.*

Tadqiqot maqsadi: Sitomegalovirus etiologiyasidagi surunkali tonzillit bilan og'rigan bemorlarning klinik va immunologik xususiyatlarini aniqlash.

Tadqiqot materiallar va usullar: Tadqiqotda 4 yoshdan 14 yoshgacha bo'lgan 55 nafar bola ishtirok etdi. Ulardan 35 nafari SMV infeksiyasi bilan bog'liq ST tashxisi qo'yilgan, qolgan 20 nafari esa nazorat guruhi sifatida tanlangan. Nazorat guruhiga sog'lom bolalar olingan. Tadqiqotda surunkali tonzillit bilan og'rigan, sitomegalovirus infeksiyasining surunkali shakli aniqlangan bolalar asosiy guruhni tashkil etdi. Nazorat guruhi sifatida surunkali tonzillit bilan og'rigan, biroq SMV infeksiyasi aniqlanmagan bolalar tanlandi. Immun statusni baholash maqsadida hujayraviy va gumoral immunitet ko'rsatkichlari bilan bir qatorda yallig'lanish jarayonining faolligini aks ettiruvchi sitokinlar - interleykin-1β (IL-1β), interleykin-6 (IL-6) va interleykin-8 (IL-8) darajalari o'rganildi. Qon zardobida ushbu interleykinlarning konsentratsiyasi fermentga bog'liq immunosorbent tahlil (ELISA) usuli yordamida aniqlanib, ishlab chiqaruvchi tavsiyalariga qat'iy rioya qilindi.

Tekshiruv uchun ertalab och qoringa olingan venoz qon namunalaridan foydalanildi. Qon sentrifugalanib, olingan zardob namunalari tahlil o'tkazilguniga qadar −20°C haroratda saqlandi. ELISA jarayonida standart kalibrlash egri chiziqlari tuzilib, har bir namuna ikki marotaba tekshirildi. Optik zichlik ko'rsatkichlari mikroplastinkali fotometr yordamida o'lchanib, natijalar pg/ml da ifodalandi.

Interleykin IL-1β yallig'lanish jarayonining boshlang'ich bosqichini aks ettiruvchi asosiy proinflamator sitokin sifatida, IL-6 tizimli yallig'lanish va immun javobning kuchayishini ko'rsatuvchi marker sifatida, IL-8 esa neytrofillarning migratsiyasi va yallig'lanish o'chog'iga jalb etilishida ishtirok

etuvchi kimyokin sifatida baholandi. Olingan natijalar klinik belgilar va boshqa immunologik ko‘rsatkichlar bilan solishtirildi.

Statistik tahlil davomida o‘rtacha qiymatlar va ularning standart og‘ishlari hisoblandi, guruhlar o‘rtasidagi farqlar ishonchliligi tegishli parametrik va noparametrik usullar yordamida baholandi. Natijalar $p<0,05$ bo‘lganda statistik ahamiyatli deb qabul qilindi.

Tadqiqot natijalari: Sitokin profilini o‘rganish natijalari asosiy guruhda proinflamator interleykinlar darajasining ishonchli oshganligini ko‘rsatdi. Xususan, IL-1β konsentratsiyasining yuqori bo‘lishi yallig‘lanish jarayonining faolligini va to‘qimalarda destruktiv o‘zgarishlar ehtimolini aks ettirdi. IL-6 darajasining oshishi esa tizimli yallig‘lanish jarayonining davom etayotganligini va immun javobning uzoq muddatli faollashuvini ko‘rsatdi. Shu bilan birga, IL-8 miqdorining ko‘payishi neytrofillarning yallig‘lanish o‘chog‘iga faol jalb etilishini va surunkali infiltrativ jarayonning saqlanib qolishini tasdiqladi.

Nazorat guruhi bilan solishtirilganda, sitomegalovirus infeksiyasi aniqlangan bolalarda sitokinlar darajasining yuqoriligi kasallikning klinik jihatdan og‘irroq kechishi va tez-tez qaytalanishi bilan uzviy bog‘liq ekanligi aniqlandi. Olingan natijalar surunkali tonzillitning SMV bilan assotsiatsiyalangan shaklida yallig‘lanish jarayonining immun mexanizmlar orqali qo‘llab-quvvatlanishini ko‘rsatadi.Xulosa.

Sitomegalovirusning surunkali shakli fonida kechuvchi surunkali tonzillit bilan og‘rigan bolalarda immun statusning hujayraviy va gumoral bo‘g‘inlarida chuqur o‘zgarishlar aniqlanadi. Ushbu immunologik buzilishlar kasallikning uzoq davom etishi va tez-tez qaytalanishiga sabab bo‘lib, davolash

jarayonida kompleks yondashuvni, jumladan antiviral va immunokorrektiv terapiyani qo‘llash zarurligini asoslaydi.

Xulosa: Sitomegalovirusning surunkali shakli fonida kechuvchi surunkali tonzillit bilan og‘rigan bolalarda yallig‘lanish jarayoni proinflamator sitokinlar - IL-1β, IL-6 va IL-8 ning oshishi bilan kechishi aniqlandi. Ushbu sitokinlarning yuqori darajasi yallig‘lanish faolligining saqlanib qolishi va immun javobning nomutanosibligini ko‘rsatadi. Aniqlangan sitokin disbalansi kasallikning uzoq davom etishi va tez-tez qaytalanishiga zamin yaratadi. Olingan natijalar davolash jarayonida antiviral va immunokorrektiv yondashuvni qo‘llash zarurligini asoslaydi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1.Абдуллаев А.А., Юлдашев Ш.Б. Болаларда суринкали тонзиллитнинг клиник-иммунологик хусусиятлари // Педиатрия. – 2020. – №4. – Б.45–49.

2.Климова Р.Р., Иванов В.В. Цитомегаловирусная инфекция у детей: современные аспекты патогенеза и диагностики // Детские инфекции. – 2019. – Т.18, №2. – С. 12–17.

3.Исмаилов Н.Н., Каримова М.Ш. Хронические вирусные инфекции и их роль в формировании иммунодефицитных состояний у детей // Иммунология. – 2021. – №3. – С. 28–33.

4.Баранов А.А., Намазова-Баранова Л.С. Детская оториноларингология: национальное руководство. – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2018. – 640 с.

5.Roitt I., Delves P., Martin S., Burton D. Roitt’s Essential Immunology. – 13th ed. – Oxford: Wiley-Blackwell, 2017. – 560 p.

6.Mocarski E.S., Shenk T., Griffiths P.D., Pass R.F. Cytomegaloviruses // Fields Virology. – 6th ed. – Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, 2013. – P. 1960–2014.